

Abdulla Şaiq - 130

Şair, nasir, dramaturq, pedaqoq Abdulla Şaiq Azərbaycan ədəbiyyatının çox görkəmli və unudulmaz simalarından biridir. Zəngin məna-viyyəta malik olan bu şəxsiyyətin həyat və ya-radıcılığına hansı yöndən işıq salınsa maraqlı faktlar qarşısında heyrtənlənməyə bilmirsen. Hansı sənətin, işin, xidmətin qulpundan yapı-sıbsa, zirvə fəth edib. Bəzən də Abdulla Şaiq necə təqdim etməkdə çətinlik çəkirsən. Çünki bu böyük rətkli şəxsiyyət Azərbaycan məna-viyyətinə, elminə, maarifinə, ədəbiyyatına, si-yasətına elə zürlək xidmət edib, can yandırır ki, belə insanlarla ancaq foxr etməyö deyər.

ri təkə dil əzbərimiz deyil, həm də həyat tərzimiz, verdi-mizdir:

**Səhər durunca,
Əlimdə fırça.
Bildim işimi.
Sıldım dişimi.
İnanmırsan, bax,
Dişim ağappaq.
Üstüm tərtəmiz,
Bax, beləyik biz.**

Abdulla Şaiq şeirlərinin bir məziyyəti də onların insanlar-da necib, saf duyğular oyat-masıdır. Hər şeiri bir lövhədir. Sanki şeirdə təsir olunları görürsən və səsinə də eşdir-sən. Elə buna görə də müəllifin şeirləri uzunömürlüdür.

Unudulmaz sənətkarım-ızın uşaqlar üçün qələmə aldığı mənzum nəğil və poema-ları da bu baxımdan təsirli və yaddaqalandır. Abdulla Şaiq elə xoşbəxt sənətkardır ki, onu birca dəfə oxumaq kifay-ətli edir. "Tülkü həccə gedir", "Yaxşı arxa" mənzum hekə-yələrindəki sadəlik, xalq ifadə-lərinin bolluğu bu əsərlərin həm tez qavranmasına kö-mək edir, həm də yadda qal-ır. Bütövlükdə Abdulla Şaiqin şeirlərini əzbərləmək üçün əziyyət çəkməli olursan. Çox qəribədir ki, müəllif mis-ralarını elə söz və kəlmələrlə bir-birinə bağlayıb ki, bu şeir-lərin ahəngindəki şirlik, cazibə bir himə bənd kimi adə-mın yaddaşından dilinə süzül-ür. Birca kəlməni bəndinə, bəş edər. O öz sırasını çəkiş gətirəcək.

Təbii ki, bizim hər birimiz örn məktəbdə Şaiqlə bə-rəbr çox şairin şeirlərini əz-bərləmişik. Amma etiraf edək, uzun illərdən sonra de-yək ki, 6-7 yaşlarında əzbər bildiyimiz şairlərdən Abdulla Şaiq, Mirzə Ələkbər Sabir, Abbas Səhəht qədər yadı-mızda qalan varmı?

İndi özünü atdın düşdü-yü bir vaxtda Məmməd Rza-zın təbircinə söyləyə "Şeir yaz-maq siqaret çəkməkdən asan olub". Bu "asan" şeirlərdən də ömrü Molla Nəsrəddinin sö-zü olmasın, bir küleyə bənddir ki, qovud kimi dağılıb gətsin. Bax, belə əzici fikirlərin mən-gəsinə yorulduğumuz vaxt başqa bir təbessümün şükranlığı bizi sevindirməyə bilmir. Əsl sənətin ömrü əbəd-idir. Gör, Abdulla Şaiqin şeirləri yaddaşdan qopurmu? Gör, fədanlarımız başqa sö-zə, misraya, yad ahəngə meyil edirlərim? Hər körpə nəfəsində bir yaşıntıdır, əbədiyyətdə dir Abdulla Şaiqin şeirləri! Var ol, ustad! Xalqımız sənin 130 yaşını qeyd edir indi, amma şeirlərin hələ də kör-pədir, təzədir, tərdir! Bu qo-calmağ bilməyən poeziyana, bu köhnəlməyən şeirlərinə, bu gənçəli əsərlərinə görə həmişə ruhuna duacıyıq! Özü-müz oxuduq, övladları-mız öyrəndi, indiyə nəvələrimiz Abdulla Şaiqin şeirləri ilə dil açır...

**Flora XƏLİLZADƏ,
"Azərbaycan"**

Köhnəlməyən şeirlər

O, 1881-ci il fevralın 24-də Tiflis şəhərində müəllim ailə-sində anadan oldu. Məktəbə ilk dəfə doğma şəhərdə gəl-sə də, sonralar ailənin Xorə-san şəhərinə köçməsi ilə bağlı təhsilini yarımçıq qalıb. Buna baxmayaraq, xüsusi məktəbdə ərəb və fars dillərini mükməllə öyrənən Abdulla Şaiq hələ 16 yaşında ikən klassiklərin təsiri altında qə-zəllər yazıb. Xüsusilə də Füzuli şeirinin vurğunu olan gənç Abdulla ilk qələm təcür-bəsinə məhz Azərbaycanın bu böyük şairinə bənzəmək istəyirdi. Tale elə gətirib ki, ailə Tiflisə qayıtmalı olub. Bəlkilə, Abdulla Şaiq yarım-çıq qalmış təhsilini yenidən davam etdirib.

O, 1901-ci ildə Bakıda I Aleksandr Gimnaziyasına imtahan verərək Bakı şəhər məktəblərində müəllimlik edib. O dövr həm də qarışıq idi. Ölkə inqilab çində çırpı-ırdı. İnsanlar baş verən hədəsələrin təsiri altında gələ-cəyə böyük ümidlər bəsləyə-rək azadlıq arzuları ilə yaşə-yirdilər. Millətin maariflənmə-sində məşələ dönen Abdulla Şaiq pedaqoji fəaliyyəti ilə yanaşı, Bakıda çıxan bir sıra qəzet və jurnallarda ədəbi yazılar dərc etdirirdi. Onun ilk mətbu şeiri 1906-cı ildə "Dəbistan" jurnalında dərc edilən "Lay-lay" şeiri idi.

Abdulla Şaiqlə Nəriman Nərimanovun yaxın dostluğu var idi. Doktor Nəriman Abdulla Şaiqı həm gözəl qələm sahibi, həm də vətənpərvər, millət sevdalı pedaqoq kimi çox sevirdi. Elə bu səbəbdən də onun dəstəyi ilə ilk dəfə (1914) Realni məktəbin nə-zində milli siniflər əsasında "Şaiq adına nümünə məktə-bi" yaradıldı. Abdulla Şaiqin tərtib etdiyi "Uşaq çəməyi" (1907), "İkinci il" (1908), "Uşaq gözlüyü" (1910), "Gül-zar" (1912) və başqa dərs ki-tablari, "Tülkü həccə gedir", "Tiq-tiq xanım", "Yaxşı arxa", "Murad", "Şələ quyruq", "Kim-dir haqlı?", "Çoban Məmiş" və başqa pyesləri çap olunmuşdur. Bütün bu ədəbiyyat

da həmin məktəbdə uşaqlara öyrədilirdi. Maraqlıdır ki, so-vet hakimiyyəti qurulduqdan sonra da bu məktəb fəaliyyə-tini davam etdirə bilib. O dövrdə Abdulla Şaiq bir neçə həmkarı ilə birlikdə "Ədəbi-yatdan iş kitabı" adlı ilk ədə-biyyat tarixi nəşr etdirib.

Abdulla Şaiq uzun illər müxtəlif orta ixtisas məktəb-lərində, fəhlə fakültələrində, Şuşa Pedaqoji Texnikumun-da, Sənaye və Pedaqoji insti-tutlarda Azərbaycan dilindən dərs deyib. İstər orta, istərsə də ali məktəb üçün Azərbay-can dili, ədəbiyyat tarixi və poetikasına üzrə dərs proqram-larını tərtib edən Abdulla Şaiq bir müddət nəşriyyatda, eləcə də teatrdə çalışıb. Deputat kimi də fəaliyyət göstərib. Onun mənzum pyesləri teatrlərdə tamaşaya qoyulub. Öm-rünün sonuna kimi bir-birindən maraqlı əsərlər yazan Abdulla Şaiq tərcümə ilə də məşğul olub. Onun bu sahədəki xidmətləri də bənzərsiz-dir. Bəlkə də yeganə ədibdir ki, sağlığında 64, vəfatından sonra isə 30-a yaxın kitabı çap edilib.

Ən çox oxunan, yaddaqal-an, sevilen ədib və şair Abdulla Şaiqin qəribə və təsirli bir vəsiyyəti var:

**Yad et məni - qayıbana
yad et,**

**Yad et məni - Şaiqana
yad et!..**

Böyük Şaiqin - unudul-maz ustadın haqq dünyısına qovuşmasından 52 il keçir. Dillimiz söz, əlimiz qələm tu-tandan yaddaşımıza elə həkk olunub ki, onun unudulmuş gün yoxdur. İllərdir ki, şeirləri nəşirləmişimizə dil və göz aç-mağı, həyatı, təbiəti, mühtii, insanları görməyi, tanımağı öyrədir. Abdulla Şaiq təkə uşaq ədəbiyyatının təməlini qoymayıb. Dərin məzmunlu şeirləri ilə elmi institutların görə biləcəyi bir pedaqoji fəaliyyəti ustalıqla bu gün də yerinə yetirməkdə davam edir. Nəfəsi duyğularımızdan çəkilməyib. Süleymana qal-

mayan bu gidi dünyadan kimlər keçməyib? Nə xoş ki Abdulla Şaiq şeirləri dünya durduqca onu ölümsüzlüyə qovuşdurub.

Biz bu müəllifin şeirlərindən həqiqəti, gözəlliyi, sadə-qəti, səmimiyyəti öyrənmişik. Təzə dil açan körpədən tutmuş ahlıa kimi - hamının dilinin əzbəridir Abdulla Şaiq! Min bir zövqlə, şövqlə, həvəslə

**Ala-bula boz keçi,
Ay qoşa buynuz, keçi.
Yalqız gəzib dolanma
Dağa, daşa dıranma.
Bir qurd çıxa qarşına,
Sən nə edərsən ona?
Çoban açınca gözün
Qalar iki buynuzun -**

şeirini deməkdən yorul-muruq, bezmirik. Az qala dü-nən oxuduğumuz şairin adını bu gün unuduruq. Amma bir vaxt Abdulla Şaiqin "Əlifba" kitabında oxuduğumuz, öy-rəndiyimiz şeirləri həmişə biz-zimlədir.

Heç bir şairə, heç bir ya-zara qismət olmayan xoşbəxt-likdir ki, Abdulla Şaiqin şeir-lərini hamı əzbər bilir. Sa-vadlı, savadsız, alim, fəhlə - fərqi yox, bütün insan adlı varlıq üçün bu şair əbədi us-tadadır. Şaiqin şeirlərində tə-ravət, təbiiilik bahar havası kimi adanın qəlbinə dolub, könlümüzün əbədi varidatına çevrilir. Onun oxuduqca doyr-mursan. Abdulla Şaiq şeirləri özü bütöv bir məktəbdir və nə yaxşı ki bu məktəb olub. Xüsusilə də uşaqlar üçün yazılmış şeirlərdəki yığcamlıq, təbiiilik, sadəlik, ahəngdarlıq, misralar arasındakı musiqi, ritm bu əsərlərə elə bir möhür vurub ki, heç vaxt unudulmur.

XX əsr Azərbaycan ədə-biyyatı tarixində möhtəşəm yer tutan Abdulla Şaiq gör-kəmli dramaturq və tərcümə-çi kimi də məşhurdur. Bun-larsız da belə təkə "Keçi", "Uşaq və dovsan", "Xoruz", "Kəpənək", "Dovşan", "Sə-her", "Bahar", "Təmizlik" şeir-ləri Abdulla Şaiqin ədəbiyyat-da əbədi qalmasına bəş edərdir. Çünki onun bu şeirlə-